

SAĞLAM ÇOCUK İZLEMİ

Halk Sağlığı Yaklaşımı

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Toplum İçin Bilgilendirme Sunumları 2016

Bu sunum Arş. Gör. Dr. Duygu ATILMIŞ tarafından Prof. Dr. Dilek ASLAN danışmanlığında hazırlanmıştır. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Sosyal Pediatri Ünitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Songül YALÇIN'a ve Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı araştırma görevlisi Arş. Gör. Dr. İzzet ERDAL'a katkıları için teşekkür ederiz.

Sunum aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb. ortamlarda kullanılabilir.

Atılmış D, Aslan D. Çocuk Güvenliği. HUTF Halk Sağlığı AD. Toplum Eğitim Sunumları [Internet] http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/diger/topluma_yonelik.php. Erişim:28.11.2016

Amaç

Bu sunum aracılığı ile sağlam çocukların izlem süreçlerinde anne babaların, gebelerin, sağlık personellerinin çocuk izleminde sorumluluğu olan ve olacak olan herkesin sağlam çocuk izlemi hakkında bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır.

Sunum halk sağlığı bakış açısı ve yaklaşımı ile hazırlanmıştır.

Kavramın önemi

- Yaşam doğum öncesinden başlayan ve ölüme dek süren bir zaman dilimidir.
- *Sağlıkla ilgili doğru müdahalelerin en erken dönemde ve sürekli olarak yapılması öncelikli bir ilke olmalıdır.*

Halk sağlığı bakış açısıyla;

Bebek ve çocuk izlemlerinde temel öngörü, hastalığa zemin hazırlayan koşulların önceden saptanarak önlenmesidir.

Bu amaçla;

- bütünlüklü yaklaşım kavramının yerleştirilmesi,
- birinci basamak sağlık hizmet sunumunun nitelik ve nicelik olarak artırılması,
- birinci basamağın güçlendirilmesi önemlidir.

Tanım

Sağlam çocuk izlemi

- Birinci basamak sağlık hizmetlerinin temellerinden
- Sadece sağlıklı çocuklara verilmesi gereken bir hizmet olarak görülmemeli
- **Tüm çocukların;**
 - **Büyüme ve gelişmelerinin izlenmesini,**
 - **Sağlık durumunun değerlendirilmesini,**
 - **Aşı ve sağlık eğitimi gibi hizmetlerin sunulmasını içermektedir.**

Gerekçe

- Dünya Sağlık Örgütü, 5 yaşından küçük her çocuğun büyümesinin izlenmesi gerektiğini belirtmektedir. ¹
- UNICEF 1982 yılında bebek ölümlerini azaltmak amacıyla **GOBI-FFF** programını başlatmıştır.
- Bu program ülkemizde de uygulanmaktadır. Programın başında büyüme gelişmenin izlenmesi yer alır. ²

1- [Internet]: <http://www.tchdergisi.org/index.php/tchd/article/viewFile/190/184> Erişim: 23.11.2016

2- [Internet]: <http://rehydrate.org/facts/gobi-fff.htm> Erişim:23.11.2016

<http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>

GOBI-FFF

- **Growth monitoring (büyüme gelişmenin izlenmesi)**
- **Oral rehydration therapy (ağızdan sıvı takviyesi)**
- **Breastfeeding (emzirme)**
- **Immunization (bağışıklama)**
- **Food supplementation (yeterli gıda alımı)**
- **Female education (kadınların eğitimi)**
- **Family planning (aile planlaması)**

İzlemin amaçları halk sağlığı temel ilkeleri ile son derece uyumludur !

İzlemin amaçları

- Çocuğun her açıdan sağlıklı büyümesinin sağlanması;
 - motor,
 - duygusal ve
 - entelektüel gelişim
- Aile eğitimi;
 - Çocuk bakımı
 - Beslenme
 - Kazalar

İzlemin adımları halk sağlığı temel ilkeleri ile son derece uyumludur !

İzlemin adımları

Hastalıkların önlenmesi

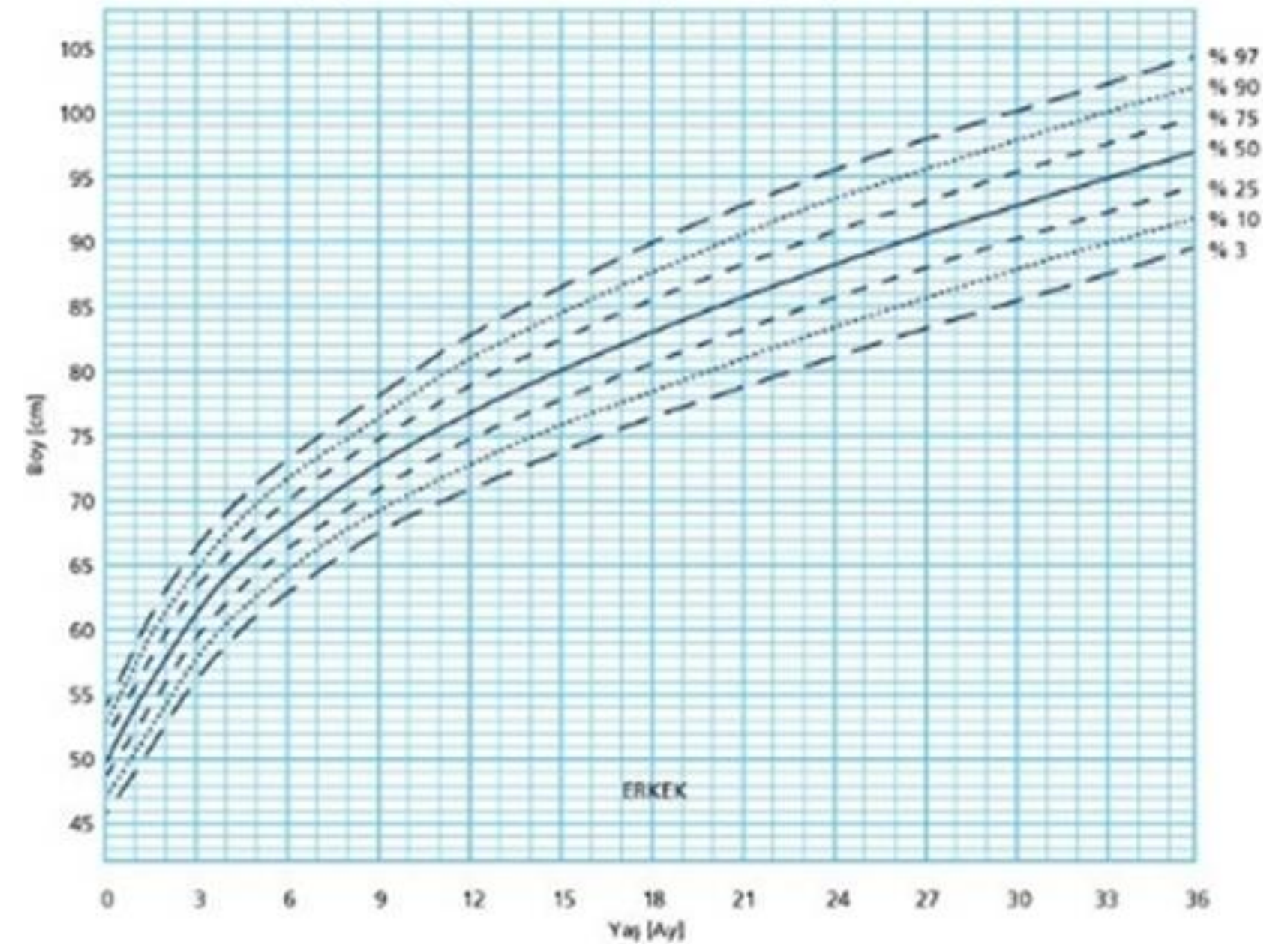
- Büyüme-gelişmenin izlenmesi
- Aşılama
- Sağlık eğitimi
- Yaşa uygun beslenmenin sağlanması

Erken tanı konması

- Öykü
- Fizik muayene
- Taramalar

Hastalıkların erken dönemde tedavisi

0-3 yaş erkek çocuklarında boy uzunluğu persentil eğrileri

Ne sıklıkta izlem?

izlem sıklığı

- Doğumda,
- Doğumdan sonraki ilk 1 hafta içinde,
- 15.günde
- 41. günde
- 2.,3.,4. aylarda ayda1 kez
- 6.,9.,12. aylarda 3 ayda 1 kez
- 1-3 yaş arası 6 ayda 1 kez
- 4-9 yaş yılda 1 kez

Yaş gruplarına özel izlem süreçleri

Yaş gruplarına özel izlem süreçleri

Yenidoğan dönemi

- Yenidoğan bebek, muayeneleri yapıldıktan sonra en kısa sürede (ilk 1 saat);
 - anneyle tensel temasa geçmeli,
 - anne sütü almalıdır.
- Bebek taburcu olduktan sonra **ilk hafta içinde** kontrol için aile hekimine başvurmalıdır.
- Ateş, **iyi emmeme**, kusma, ishal, sarılık, **sürekli uykuya meyil**, vs gibi durumlar doktora hemen başvurmayı gerektirir.

Yaş gruplarına özel izlem süreçleri

Doğumdan sonraki ilk hafta

- Aile hekimine kontrole gelen bebeğin,
 - Topuk kanı(2 kez alınır)
 - HBV aşısı,
 - İşitme testi,
 - Emzirme durumu sorgulanır. Muayenesi yapılır. D vitamini verilir.
- Lohusa döneminde olan annenin de;
 - ateşi, D vitamini, hemoglobini değerlendirilir.
- Bebek 15 günlük olunca tekrar kontrol için çağırılır.

Yaş gruplarına özel izlem süreçleri

15.-41. gün ve 2. ay izlemleri

- Aşılar,
- D vitamini kullanımı,
- Taramaları sorgulanır. Varsa eksik bilgiler tamamlanır.
- Bebeğin tartısı, baş çevresi ve boy ölçüsü alınır.
- Hareketli olup olmadığı, canlı bir sese ağlayıp ağlamadığı değerlendirilir.
- Tam fizyolojik muayenesi yapılır.
- 2-3 ay arasında gelişimsel kalça çıkığı taraması yapılır.

Yaş gruplarına özel izlem süreçleri

3.- 4. ay izlemleri

- Emzirme,
- D vitamini kullanımı,
- Aşılar,
- GKD(Gelişimsel kalça çıkığı) taramaları sorgulanır.
- Bebeğin genel muayenesi yapılır.
- Boy, tartı, kilo ölçümleri alınarak büyüme eğrisi kaydedilir.
- Bebek anemi yönünden değerlendirilerek,

4. aydan itibaren profilaksiye başlanır.

Yaş gruplarına özel izlem süreçleri

6. 9. 12. ay izlemleri

- 6. ayda
 - Ek gıdalara toleransın kontrolü,
 - Aşıları sorgulanır.
 - Bebeğin ek gıdalar ile beslenmesi değerlendirilir.
 - Bebeğin gelişimi ve besin alerjileri gözlenir.
- 9.-12. ay arasında anemi açısından değerlendirilir.

Yaş gruplarına özel izlem süreçleri

13.- 36. ay arası izlemleri

- Bu dönemde 6 ayda bir kontrol yapılır.
- Aşılar sorgulanır.
- Anemi yönünden değerlendirme,
- Beslenme değerlendirmesi,
- Tam sistemik muayene yapılır.
- Diş sağlığı, tuvalet eğitimi gibi konularda gerekli durumlarda danışmanlık verilir.

Yaş gruplarına özel izlem süreçleri

4-9 yaş çocuk izlemleri

- Bu dönemde yılda 1 kez kontrol yapılır.
- Çocuğun aşıları sorulur.
- Büyüme gelişme değerlendirmesi ve fizik muayenesi yapılır.
- 5. yaş izleminde anemi açısından değerlendirilir.

Yaş gruplarına özel izlem süreçleri

10-21 yaş arası ergen/genç izlemleri

- Erken ergenlik (10-14 yaş),
- Orta ergenlik (15-18 yaş),
- Geç ergenlik (19-21 yaş) dönemlerinde **1'er kez olmak üzere en az 3 kez** izlem yapılmalıdır.
- Gence herhangi bir yakınması olup olmadığı sorulur. Tam fizik muayene yapılır.
- Genital muayenesi yapılarak erken veya geç ergenlik açısından değerlendirme yapılır.

Aşılar	Doğumda	1. ayın sonu	2. ayın sonu	4. ayın sonu	6. ayın sonu	12. ayın sonu	18. ayın sonu	24. ayın sonu	İlköğretim 1. sınıf	İlköğretim 8. sınıf
Hepatit B	I	II			III					
BGC (Verem)			I							
DaBT - İPA - Hib			I	II	III		R			
KPA			I	II	III	R				
KKK						I			R	
DaBT - İPA									R	
OPA					I		II			
Td										R
Hepatit A							I	II		
Suçiçeği						I				

DaBT-İpa-Hit: Difteri Aselüler Boğmaca, Tetanoz, İnaktif Polio, Hemofilus Influenza Tip b Aşısı (Beşli Karma Aşı)

KPA: Kojuge Prömokok Aşısı

KKK: Kızamık, Kızamıkçık, Kabakulak Aşısı

DaBT-İPA: Difteri, Aselüler Boğmaca, Tetanoz, İnaktif Polio Aşısı (Dörtlü Karma Aşı)

OPA: Oral Polo Aşısı (Çocuk Felci Aşısı)

Td: Erişkin Tipi Difteri-Tetanoz Aşısı

R: Rapel (Pekiştirme)

Aşı takvimindeki tüm aşılar ücretsizdir.

[İnternet]: <http://www.saglik.gov.tr/TR/dosya/1-103174/h/bebekcocukergenizleprotokolleri.pdf>

Erişim:24.11.2016

Erken tanı için **TARAMALAR...**

Taramalar

- **Demir eksikliği anemisi**

Riskli gruplar;

- erken doğan ve düşük doğum ağırlıklı bebekler,
- demirden fakir mama ile beslenenler,
- günde 500 ml'den fazla inek sütü tüketenler,
- kronik enfeksiyonu olanlar,
- ergenler aralıklı taranmalıdır.

Taramalar

- **Demir eksikliği anemisi**
- Ülkemizde;
 - miadında doğan anne sütü alan tüm bebeklere **4. aydan**,
 - **prematürelere ise 2 aydan** itibaren proflaksi uygulanmaktadır.

Taramalar

- **Kan basıncı;**
- Üç yaşından itibaren yılda bir kez kan basıncı ölçümü önerilmektedir.
- Ek hastalığı olanlar ise her izlemde değerlendirilmelidir.
- Kan basıncının üç ayrı kontrolde 95. persentil üzeri olması hipertansiyon tanısı koydurur.

Taramalar

- **Hiperlipidemi**
- Riskli gruplar;
 - Ailede 55 yaşından önce kalp hastalıkları olanlar,
 - Anne ve babasında kolesterol düzeyi 240 mg/dl'nin üzerinde olanlar,
 - Ailede sigara, hipertansiyon, obesite ve diyabet öyküsü olanlar yüksek riskli kabul edilirler.
- Riskli hastalarda lipid değerleri bakılır.

Taramalar

- **Hiperlipidemi**
- Erişkin hayatta koroner arter hastalığı riskini azaltmak için çocukluk dönemlerinden itibaren;
 - diyetin düzenlenmesi
 - aktivitenin artırılması
 - sigara içiminin engellenmesi gibi önlemler üzerinde durulmalıdır.

Sağlık Çalışanlarına Düşen Sorumluluklar

- Sağlam çocuk izleminde en önemli yere sahip olan birinci basamak sağlık kuruluşu çalışanları,
- Her izlemde;
 - Anne ve bebeği karşılayarak uygun iletişim kurmaya,
 - Bebeğin değerlendirilmesinin eksiksiz ve doğru yapılmasına,
 - İhtiyaçlar doğrultusunda aileye danışmanlık verilmesine,
 - Gerekli durumlarda uzmana yönlendirilmesine ve
 - Olası bir ihmal veya istismar durumunun göz ardı edilmemesine özen göstermelilerdir.

Son Söz...

Unutmayalım ki sağlık; bedensel, ruhsal ve sosyal açılardan iyi olmayı içeren bütüncül bir kavramdır.

Gelecek nesillere sağlıklı çocuklar yetiştirmek, en değerli mirasımız olacaktır.

Daha ileriye... En iyiye...

**HACETTEPE
ÜNİVERSİTESİ**

www.hacettepe.edu.tr